

”Utan utevistelsen som alternativ hade vi kunnat packa ihop”

- några förskollärares resonemang kring beslut om utevistelse

Anette Andersson   Maria Gidå

**Examensarbete 15 p
Utbildningsvetenskap 61- 90 p
Lärarprogrammet
Institutionen för individ och samhälle
Höstterminen 2013**

Sammanfattning

Arbetets art: Examensarbete 15 hp, Lärarprogrammet

Titel: ”Utan utevistelsen som alternativ hade vi kunnat packa ihop”

-några förskollärares resonemang kring beslut om utevistelse

Engelsk titel: “Without outdoor activity as an alternative, we might very well have had to close our doors” - a few preschool teachers' reasoning around the decision on outdoor activity

Sidantal: 25

Författare: Maria Gidå och Anette Andersson

Examinator: Pär Engström

Datum: 21 januari 2014

Bakgrund: Förskolevardagen innehåller flertalet aktiviteter, somliga är tidsbundna medan andra utförs oberoende av tiden. Utevistelse är tillsynes en aktivitet som både kan vara tidsbunden alternativt oberoende av tiden. I Lpfö 98 rev. 2010 återkommer vikten av barns rätt till inflytande över sin vardag, men hur mycket inflytande ges barnen över när utevistelse förläggs? Kan det vara så att rutiner från tidigare pedagoger avgör när utevistelse förläggs? Vår upplevelse är att synen på beslut om utevistelse varierar mellan olika pedagoger. Utifrån den upplevelsen uppstod ett intresse att genomföra en studie för att ta reda på hur pedagoger resonerar kring beslut om utevistelse.

Syfte: Syftet med studien var att försöka belysa några orsaker förskollärare idag anger som de rådande för beslut om utevistelse. Frågeställningar som användes för att komma närmare syftet var: Hur beskriver förskollärarna beslut kring utevistelsen i förhållande till organisation respektive verksamheten? Hur resonerar förskollärarna kring barns inflytande och sin egen roll i samband med utevistelse? Vilka hälso- och utvecklingsaspekter lyfter förskollärarna att utevistelse ger för barnen?

Metod: Till empiriframställning användes kvalitativ intervju. Nio förskollärare valde att delta i intervjuer. Intervjuerna var semistrukturerade och frågorna formulerade för att ge utrymme åt förskollärarna till att resonera. Efter en pilotintervju genomfördes resterande intervjuer, vilka spelades in. Transkribering utfördes efter gemensam genomlysning av inspelat material. Till grund för analysarbetet låg institutionell samt nyinstitutionell teori.

Resultat: Överlag lyfte de flesta pedagogerna att det var verksamhetens organisatoriska faktorer som styrde när utevistelsen förlades. Organisatoriska faktorer som nämndes var bland annat barnantalet för dagen, hur många ordinarie pedagoger som var närvarande, lokalernas utformning samt om möten samt planering var förlagt under dagtid. Några pedagoger gav uttryck för att det är rutiner som styr, man går alltid ut vid ett visst klockslag. Under intervjuerna tog övervägande del av förskollärarna upp att de ansåg det viktigt med barns inflytande på förskolan. Dock var det endast en som beskrev att de arbetade aktivt utifrån barnens önskemål.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Definitioner av begrepp	2
Syfte och frågeställningar	3
Forskningsbakgrund	4
Organisation och verksamhet som faktor	4
Inflytande och aktiva pedagoger som faktor	5
Hälsa och utveckling som faktor	6
Teori	7
Teoretiska utgångspunkter	7
Metod	9
Kvalitativ intervju	9
Urvalsprocess	10
Tillvägagångssätt	11
Intervjuanalys	12
Kvalitet	13
Etiska ställningstaganden	14
Resultat samt resultatanalys	14
Organisation och verksamhet som faktor	14
Inflytande och aktiva pedagoger som faktor	17
Hälsa och utveckling som faktor	19
Diskussion	20
Sammanfattning av resultat i förhållande till studiens syfte och frågeställningar	20
Resultatdiskussion	20
Metoddiskussion	22
Förslag på fortsatt forskning	23
Referenslista	24
Bilagor	

Inledning

Vardagen på förskolan är full av aktiviteter. I Lpfö98 rev.2010 (2010:7) beskrivs att barnen ska ges möjlighet att utöva varierande aktiviteter. De ska bland annat ges utrymme till lek både inomhus och utomhus. Några aktiviteter, såsom exempelvis tiden för mat och vila, är på förhand tidsstyrda medan det i planeringen av andra aktiviteter ges utrymme för såväl pedagoger som barn att vara med och påverka. Dagligen ställs pedagogerna inför flertalet beslut som ska fattas, ofta beslut som måste tas i stunden. Som pedagog kan det vara svårt att alltid hinna reflektera över varför ett beslut fattas. Med det inte sagt att reflektionen är oviktig, snarare tvärtom.

I Lpfö98 rev.2010 (2010) finns de strävansmål förskolan har att förhålla sig till beskrivna. Där finns även specificerat vilka riktlinjer förskolläraren respektive arbetslaget har ansvar för. Då förskollärarna enligt Lpfö98 rev.2010 har huvudansvaret för att arbetslaget arbetar mot uppsatta strävansmål kan man se dessa som centrala för pedagogiska beslut, som exempelvis beslut kring utevistelse. Återkommande i Lpfö98 rev.2010 är att barnen ska ges möjlighet till inflytande över sin vardag. Vår upplevelse från vår tidigare yrkesverksamhet är att pedagoger ofta påtalar en önskan om att utgå från barnens inflytande. De befästa rutinerna tycks dock vara så starka att liten flexibilitet råder kring barns möjlighet till inflytande över när utevistelsen sker samt i vilken omfattning.

Under vår studietid har vi uppmärksammat att pedagoger ser på sina beslut i vardagen på olika sätt. Ett tydligt sådant exempel är kring beslutet om just utevistelsen. Vi har exempelvis fått till oss att beslut om utevistelse kan tas utan någon reflektion alls, ”för att de alltid gjort så”. Just att pedagoger ofta tar beslut om utevistelse utan vidare reflektion väcktes ett intresse hos oss. Vad är det som ligger till grund för beslutet om just utevistelsen och hur resonerar pedagogerna kring detta beslut? Kan det vara så att beslut om utevistelsen tas utan vidare reflektion eller är det kanske så att det är ett beslut som har sin grund i att skapa förutsättningar för pedagogerna för att kunna genomföra dagens åtagande.

Definitioner av begrepp

I detta avsnitt definieras ett antal begrepp som används i denna uppsats. Dessa definieras för att tydligt klargöra vad som avses med respektive begrepp.

Organisation - De ramar som chef samt ledning sätter, inom vilka verksamheten ska bedrivas. Dessa ramar är ej påverkingsbara för pedagogerna.

Verksamheten - Den del av de dagliga aktiviteterna som pedagogerna på förskolan tillsammans med barnen har utrymme att planera.

Institution - I denna uppsats används begreppet institution som en benämning av en organisation som styrs av normer som skapats av individer och blivit till ett befast handlingsmönster som återkommer över tid.

Utevistelsen/ Utelek - Den tid av verksamheten som förläggs utomhus som planerad eller oplanerad aktivitet. Utevistelse innefattar i vår definition såväl vistelse på förskolegården som vistelse utanför gårdens inhägnad.

Pedagoger - All ordinarie personal på förskolan oavsett utbildning, alltså både förskollärare, barnskötare och utbildade fastanställd personal som arbetar i barngruppen. Benämningen pedagog eller pedagoger används genom hela uppsatsen.

Förskollärare - Pedagoger med högskoleutbildning vid lärarprogrammet. I metoddelen används förskollärare som benämning då vi endast intervjuat förskollärare.

Vikarier - Ej fastanställd personal, oavsett utbildning, som under kortare eller längre period arbetar i barngruppen.

Hen - Person där personens kön är ovidkommande. Vi har valt att avpersonifiera könet och benämna både kvinnor som män med benämningen hen i vår text.

Syfte och frågeställningar

Utevistelsen är ett dagligt inslag på de allra flesta förskolor och har så varit under lång tid. Enligt Fredrikssons (2011) beskrivning av institutionell teori tenderar en aktivitet som varit återkommande över lång tid, att utföras vanemässigt utan variation och därmed bli förutsägbar. Grunden till beslut om utevistelse och utevistelsens omfattning kan dock påverkas utifrån vilken syn på barnomsorg och förskola som konstruktion som är rådande i ett samhälle. I dag är Lpfö98 rev.2010 (2010) en av de arbetsbeskrivningar som ska ligga till grund för hur organisationen samt verksamheten på förskolorna ska utformas och hur pedagogerna ska verka för att utöva ett flexibelt arbetssätt där varje barns behov och önskan beaktas. Utifrån tillägnad kunskap under vår utbildning, samt i samtal med yrkesverksamma pedagoger, är vår erfarenhet att det kan finnas olika orsaker vari beslut om utevistelse egentligen grundas.

Då tidigare forskning visat på varierande orsaker som kan ligga till grund för utevistelse är syftet med detta arbete att försöka belysa några orsaker förskollärare idag anger som de rådande för beslut om utevistelse.

De frågeställningar som utgåtts ifrån, för att belysa syftet, är följande:

- Hur beskriver förskollärarna beslut kring utevistelsen i förhållande till organisation respektive verksamheten?
- Hur resonerar förskollärarna kring barns inflytande och sin egen roll i samband med utevistelse?
- Vilka hälso- och utvecklingsaspekter lyfter förskollärarna att utevistelse ger för barnen?

Forskningsbakgrund

Det finns många olika infallsvinklar att betrakta utevistelsen utifrån. Följande kapitel avser att belysa tidigare forskning om utevistelse. Utevistelsen kommer att beskrivas utifrån tre olika perspektiv; organisation och verksamhet som faktor, barns inflytande och pedagogers flexibilitet som faktor samt hälsa och utveckling som faktor. Dessa perspektiv valdes då det vid genomläsning av tidigare forskning främst var inom dessa tre områden som relevant forskning för studien återfanns.

Organisation och verksamhet som faktor

Möten samt planeringstid

Pedagoger verksamma på förskolor är tillsynes underordnade en rad faktorer fastställda av rådande organisation. Markström (2005) såg i sin studie om normaliseringspraktik i förskolan att många av de aktiviteter som utförs på förskolor kommit att bli en befäst kultur. Aktiviteterna som oftast riktar sig till barngruppen som helhet, styrs enligt studien i mycket av organisatoriska aspekter, som möten och planeringstid utlagda på pedagogerna, vilka de inte har någon möjlighet att styra över. Tiden för institutionens övriga aktiviteter styrs dock, enligt författaren, främst av pedagogerna utifrån de organisatoriska förutsättningar de har att förhålla sig till. Exempel på organisatoriska förutsättningar är möten och tid för planering. Nordin-Hultman (2004) lyfter att organiseringen av tiden på förskolan ofta utformas på ett endimensionellt sätt, exempelvis att tiden styr när en aktivitet ska utföras istället för att låta aktivitetens utformning styra nära den förläggs.

Barngruppens storlek samt personaltäthet

Diskussioner kan föras kring hur resurser i form av personaltäthet i förhållande till barngruppens storlek kan styra förskolläraarnas möjligheter i utformandet av den dagliga verksamheten. Skolverket (Skolverket, 2011) lyfter att barngruppsstorlekarna de senaste åren har ökat samtidigt som personaltätheten minskat, vilket enligt dem kan leda till försämrad kvalitet av verksamheten. Enligt Kvalitet i förskolan: allmänna råd och kommentarer, (Skolverket, 2005) finns det däremot ingen optimal gruppstorlek eller personaltäthet utan vad som kan anses lämpligt varierar beroende på pedagogernas arbetsätt och lokalernas utformning. Vidare beskrivs dock att höga ljudnivåer och stress kan uppkomma i alltför stora barngrupper. Forskarna Pia Williams, Sonja Sheridan och Ingrid Pramling Samuelsson påtalar i en artikel skriven av Nöjd (2013), att stora barngrupper är arbetsamt att uppehålla sig i för barn. Stora barngrupper genererar dessutom fler pedagogiska uppgifter för pedagogerna att utföra, med en påföljd att vissa andra aktiviteter får stå tillbaka. På de flesta förskolor där forskarna bedrev studien var det exempelvis enbart planerad verksamhet på förmiddag eftersom det då var flest pedagoger närvarande, detta trots att många barn vistades större delen av dagen på förskolan.

Regler och rutiner

Utevistelsen kan ses som en av de aktiviteter på förskolan som är traditionsbunden och därmed styrd. Nordin-Hultman (2004) menar att det på svenska förskolor råder stark styrning över de regler och rutiner som förskolan grundar sin verksamhet på. Styrningen kan tolkas som en produkt av den sociala konstruktion förskolan är en del av. Vidare lyfter författaren att regler och rutiner samt normer för hur dessa utformas är något som skapats över tid, vilket medför att styrning med tiden blir avpersonifierad och kan ses som ett arv från tidigare pedagoger på förskolan. Samtidigt som pedagogerna själva äger möjligheten att ändra den

styrning som råder har de svårt att se den, då styrningen enligt författaren blivit alltför vedertagen. Därmed kan inte pedagogerna reflektera över den. I förlängningen leder det enligt Nordin-Hultman till en oförmåga att förändra den traditionsbundna kultur som skapats på förskolorna. De agerar som de alltid har gjort och dagarna utformas efter invanda rutiner. Ett ändrat dagsschema kan enligt Markström (2005) medföra stress för pedagogerna vilken går ut över barnen. Trots att det råder konsensus på förskolor om att följa regler och rutiner så bryts de emellanåt vilket visar hur motsägelsefull vardagen kan vara. Johannesen och Sandvik (2009) framhåller att aktiviteter som utförs på förskola ofta sker rutinmässigt, motiverat med att det skapar trygghet för barnen. Dessa rutiner, frågar sig författarna, är dock kanske till största del till för pedagogerna som ett sätt att hantera en stressig och kravfylld arbetsdag.

Barns inflytande och pedagogers flexibilitet som faktor

Barns inflytande

Hudson (2012) menar att pedagoger anser sig ha en viktig roll när barn ska lära sig delaktighet och beslutsfattande. Några av pedagogerna i den studie författaren genomfört, oroades över att barnen skulle bli lillgamla om de behövde ta beslut innan de mognat och utvecklat sin förmåga att resonera och förstå följderna av sina beslut. Vidare lyfter författaren att endast då barnen erbjuds inflytande i för dem relevanta sammanhang, blir det betydelsefullt för dem. Såväl Åberg och Lenz Taguchi (2005) som Johannesen och Sandvik (2009) belyser att barns möjlighet till inflytande på förskolan ofta sker på pedagogernas villkor. Johannesen och Sandvik påtalar att de beslut barnen erbjuds ha inflytande över, inte gör någon skillnad på förskoleverksamhetens innehåll. Ofta ligger rutiner och traditioner som ett hinder för spontant inflytande. Vidare understryker författarna att när barnen deltar i beslutsfattande ska de önsknningar som framförs faktiskt göra en skillnad, påverka verksamheten på något sätt. En del pedagoger beskriver, enligt författarna, hur de tillrättalägger och skapar de ramar inom vilka barnen ges möjlighet till inflytande istället för att helt utgå från barnens önskemål i valet av aktiviteter. Exempel på ett tillrättalagt inflytande kan vara att barnen ges möjlighet att välja om de vill gunga eller cykla vid utevistelsen, men de ges inte möjlighet att ha inflytande över beslutet om att vara inne eller ute.

Åberg och Lenz Taguchi (2005) lyfter att pedagogerna har makt över barnens inflytande eftersom de bär ansvaret för organiseringen av dagen och därmed de valmöjligheterna barnen ges. Kragh-Müller (2010) samt Hudson (2012) menar att inflytande och delaktighet för barn som vistas på förskolor, kan se olika ut. Ofta erbjuds delaktighet i aktiviteter som är förutbestämda av pedagogerna, vilket inte kan störa dagsschemat. Såväl Kragh-Müller som Hudson anser att meningen med barns rätt till inflytande är att det ska beröra aktiviteter som påverkar barnens vardag och att barnen ska få välja vilka aktiviteter de vill utöva. De tillfrågade barnen i Kragh-Müllers studie uttrycker att det är betydelsefullt för dem att få vara med och välja aktivitet. Speciellt viktigt anser barnen att det är att få välja om de vill leka inne eller ute samt med vilka kamrater.

Flexibla och aktiva pedagoger

Pedagogens arbetsätt förefaller viktig för om barnen erbjuds möjlighet att delta i beslut rörande verksamheten. I Kvalitet i förskolan: allmänna råd och kommentarer, (Skolverket, 2005) belyses att det krävs pedagoger som utvärderar och är villiga att förändra samt anpassa verksamheten utifrån de barn som ingår i aktuell barngrupp. Vidare lyfts att pedagogerna fortlöpande ska reflektera kring den verksamhet de är en del av. I reflektionen ska en utvärdering av såväl innehåll som arbetsmetod ingå, likaså en utvärdering av organisatoriska

faktorer som påverkar verksamheten. Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) lyfter att pedagoger bör vara aktiva och utmana barnens olika sinnen i utemiljön och där igenom utmana barnens alla sinnen. Grindberg och Langlo Jagtøien påtalar vidare vikten av pedagogens ansvar för skapandet av en utemiljö som inspirerar barnen till kreativ lek. De anser det av vikt att pedagogerna är flexibla och lyhörda för de tankar som barnen på olika sätt signalerar. En aktiv pedagog krävs, anser både Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) samt Björklid (2005) för att ge barnen möjlighet att se ett meningsskapande i den fysiska aktivitet som erbjuds, men även för att kunna vägleda barnen i utemiljön.

Mårtensson (2011) belyser att de flesta barnen spenderar större delen av sin vakna tid på förskolan och det är då viktigt att de erbjuds en tilltalande utemiljö som kommer ett stort antal barn till gagn. Speciellt viktigt fortsätter författaren, är det för de yngsta barnen eftersom de undersöker och lär sig om sin miljö på ett lekfullt och forskande sätt, vilket gör att grunden för en livslång relation till naturen grundläggs. De begränsade ytorna inomhus gör att pedagogerna blir mer styrande, menar Lenninger och Olsson (2006), jämfört med när barnen rör sig på de större ytorna utomhus. Vid utevistelse kan pedagogen, enligt författarna, inta en roll som är mer passiv, observerande och iakttagande eftersom det sociala samspelet, sysselsättning och konflikthantering då i större utsträckning lämnas att lösas av barnen själva. I en studie Markström (2005) utförd framgår att utevistelsen är en viktig aktivitet på förskolor. Pedagoger anser att det ska förläggas utelek minst en gång om dagen. Trots det visar sällan pedagogerna något engagemang för barnens göromål utomhus. Pedagogerna rör sig istället sakta över gården, pratar lite med varandra och hjälper barnen endast om behoven finns, istället för att initiera till lek eller andra aktiviteter.

Hälsa och utveckling som faktor

Motorisk utveckling samt smittspridning

Förskolans utevistelse kan ses som en tradition, vilken skapar gynnsamma hälsoeffekter för barnen såväl fysiskt som psykiskt. Granberg (2000) anser att utevistelse utmanar barn till träning av andra förmågor än de som tränas inomhus. Barnen ges bland annat möjlighet till att klättra och springa, vilket ofta är förbjudet inomhus. Utomhus anser författaren att barnen på ett mer uttalat sätt får träna sina förmågor i egen takt, eftersom de stora ytorna skapar förutsättningar för att slippa bli avbruten mitt i en aktivitet. Även Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) belyser miljöns påverkan för stimulans till rörelse hos barnen. Förskolan har enligt dem en skyldighet att skapa ytor där barnen kan utöva fysisk aktivitet. Rörelse stärker inte bara barnens fysik utan även självförtroendet, vilket skapar självständiga individer. Utomhus samspekar de även ofta över de gränser som kan finnas barnen emellan inomhus. De mer tilltagna ytorna på gården skapar enligt både Szczepanski (2007) och Granberg (2000) större utrymme för barnen att vara sig själva och utöva sin lek på, utan vägledning och tillrättaläggning av pedagoger kring sitt beteende. Många forskare är eniga om att utevistelse även minskar smittorisken i förskolor samt ger positiva effekter på barns hälsa. Söderström och Blennow (1998) lyfter i en artikel att barn som vistas på en förskola med tydlig utomhuspedagogik har lägre sjukfrånvaro än barn som erbjuds ”normal” utevistelse. De anser att de stora barngrupperna skapar trängsel inomhus vilket utgör en ypperlig grogrund för bakterier att sprida sig, vilket undviks vid utevistelse. Även Szczepanski (2007) anser att mer utevistelse minskar smittorisken. Då små barn ofta leker tätt ihop på små ytor så ökar smittspridningen inomhus medan utelek gör att barnen får mer yta och kan sprida ut sig, varvid smittrisen minskas.

Utveckling av lek

Forskare menar att utevistelse har en positiv inverkan på barns lek. Mårtensson (2011) beskriver en modell för hur utemiljö har en avstressande inverkan på våra hjärnor. Hjärnan arbetar enligt författaren inte lika aktivt under en naturupplevelse. Nervtrådarna kan då istället vila och hämta kraft för att åter bli effektiva vid ett senare tillfälle. För barn bidrar denna avkoppling till att de får lättare att klara av svåra situationer samt lösa konflikter. Björklid (2005) anser att utformningen av miljön bör visa respekt för barnen och deras behov. En god miljö sörjer för att det finns utrymme för lekar med varierande antal deltagare, så såväl livlig som stillsam lek i avskildhet kan erbjudas. Lokaler som inte tillmötesgår barngruppens behov kräver enligt författaren att barnen åsidosätter sina egna önsknings. Om barn och pedagoger upplever lokalerna trånga kan en känsla av stress skapas, vilket genererar sämre hänsynstagande och fler konfliktsituationer. Även Szczepanski (2007) lyfter vikten av att lokalerna bör vara utformade efter verksamhetens behov. Författaren menar att då ytorna inomhus inte räcker till för barnen att leka avskilt på, så skapas konflikter. Då ytan ute oftast är mer generös kan denna ses som en lämplig arena för barnen att samspela på. Szczepanski vidareutvecklar betydelsen av barns lek i goda utemiljöer och påpekar att barnen tycks hamna i färre konflikter med varandra i dessa.

I ovanstående avsnitt har tidigare forskning som behandlat utevistelsens betydelse belysts. Exempelvis har regler och rutiners påverkan på verksamheten belysts. Det har även lyfts hur pedagogerna förhåller sig till barns inflytande. Utöver dessa två aspekter har hälsoeffekterna med utevistelse berörts. I nedanstående avsnitt beskrivs de teorier som ligger till grund för denna studies resultatanalys.

Teori

Teoretiska utgångspunkter

Det konstruktivistiska perspektivet har använts som utgångspunkt vid genomförandet av studien och resultatet har analyserats utifrån institutionell samt nyinstitutionell teori. Till viss del har det även analyserats utifrån Lpfö 98 rev. 2010, då den är ett av de styrdokumentet förskolan ska verka utifrån. I avsnittet som följer presenteras det konstruktivistiska perspektivet i korthet samt den institutionella och nyinstitutionella teorin.

Konstruktivism

En konstruktivistisk syn innebär enligt Justesen och Mik Meyer (2011) att kunskap om omvärlden formas i sociala processer och därmed är komplext och ombytligt. Justesen & Mik-Meyer belyser att det i det konstruktivistiska perspektivet finns olika synsätt på sin omvärld till skillnad från det realistiska perspektivet som anser att kunskap ska kunna prövas och är opåverkat av personliga uppfattningar. Verkligheten i ett konstruktivistiskt perspektiv tolkas utifrån subjektiva synsätt vilket leder till att verkligheten anses mångtydig och obestämmd. Förskolans verklighet kan på så sätt ses som ett resultat av de verksamma pedagogernas synsätt och barnsyn samt de unika förutsättningar som varje enskild förskola har. De sociala processer som sker i mellanmänskliga möten påverkas av kontexten de utspelar sig i samt i den språkliga konstruktion som används. Förskolans kontext och språkbruk skiljer sig till viss del från exempelvis skolans menar såväl Germeten (2002) som Gadamer, (1989, refererad i Björnstad, 2005). Gadamer, (1989, refererad i Björnstad, 2005) menar att organisationer som skola och förskola räknas som olika verksamheter med olika traditioner. Verksamheterna har varsin historia och i kombination med att lärarna inom respektive skolform även har sin egen förförståelse samt fördomar och sakkunnighet skapas

olika agerande inom respektive verksamhet. Dessa förutsättningar skapar kontexten som bidrar till att skolkontexten fortsätter att reproduceras inom respektive skolform. Germeten (2002) lyfter exemplet om synen på lek, där skolan ser lek som metod för lärande om det används utanför raster. Förskolan framhåller istället lekens värde i sig själv vilket medför att dagen struktureras olika på förskola respektive skola.

Institutionell samt nyinstitutionell teori

Nedan följer en presentation av de begrepp och synsätt inom den institutionella och nyinstitutionella teorin, vilka är betydelsefulla för arbetet med denna uppsats. I den institutionella teorin särskiljs begreppen institution och organisation. Enligt Fredriksson (2011) kan skillnaden mellan en institution och organisation tydliggöras med hjälp av en fotbollsmetafor, där organisationen är spelplanen och institutionerna är spelreglerna. Institutionerna "spelreglerna" består av normer som sätter gränser inåt och utåt för gruppens handlande. Organisationen är styrd av institutionen likt spelplanen hänger samman med spelreglerna och det menar Fredriksson visar hur organisationen styrs av institutionens regler och normer.

Institutionalisering är själva processen då ett mönster och agerande inom en verksamhet befästs och har överförts till en ny generation (Jepperson, 1991, refererad i Eriksson-Zetterquist, 2009). Fredriksson (2011) beskriver institutionalisering med att det inom en verksamhet ofta finns ett etablerat sätt att kommunicera och agera på, som förts vidare av individer inom verksamheten, mer eller mindre avsiktligt. Den rådande kulturen inom verksamheten kan vara så stark att individens tidigare utbildning undertrycks av en vilja att passa in. De individer som inte vill eller kan anpassa sig till rådande normer och roller kommer enligt Fredriksson att lämna verksamheten, därmed minskar ifrågasättandet av densamma. Eriksson-Zetterquist (2009) påpekar att det verksamhetsområde som undersöks formas till en institution då en person i interaktion med andra skapar vissa sätt att agera för att tillfredsställa sina behov. Med tiden blir de sätten belönade och etablerade. Vidare lyfter Eriksson-Zetterquist den nyinstitutionella teorins fokus på strukturer och processer inom organisationer, hur det kommer sig att organisationer inom ett visst verksamhetsområde blir så homogena. Homogenisering av ett verksamhetsområde sker enligt författaren eftersom organisationer behöver framstå som effektiva och legitima inför dess medlemmar och andra verksamheter. De befintliga verksamheternas strukturer kopieras därför. Vid kopieringen sker en homogenisering av verksamhetsområdena sinsemellan och när dessa har etablerats kommer även nya verksamheter som bildas att visa samma homogena drag. Därmed försvinner en del av variationsrikedomen och i förlängningen leder det till att nya verksamheter tvingas utformas likt de redan befintliga. Fredriksson (2011) menar att vid upprättandet av en ny verksamhet förenas det med formella regler, i förskolans fall är det bland annat mål och resursplan, likabehandlingsplan och Lpfö 98 rev.2010. Verksamheten blir även som organisation styrd av informella normer, konventioner och förväntningar satta av institutionen. Sådana styrningar är exempelvis pedagogernas barnsyn, samt hur möten och planering förläggs.

Såväl Berger och Luckmann (1998) som Eriksson-Zetterquist (2009) menar att institutioner skapas genom habitualisering och typifiering. Berger och Luckmann (1998) definierar begreppet habitus och habitualisering med att gärningar utförs vanemässigt, på ett visst sätt över en längre tid. Ett agerande som upprepas regelbundet blir till ett mönster vilket sen fortskrider över generationer. En fördel med habitualisering är enligt författarna att en person inte behöver ha så många val att ta ställning till. De har sorterats bort och fallit i glömska, så

personen kan fokusera på annat och göra som dagen innan. Typifiering uppstår enligt Berger och Luckmann när människors utförda handlingar klassas och sorteras i typiska aktiviteter i stället för att ses som spontana aktiviteter. En typifiering är verklig både på ett subjektivt och ett objektivt plan. Ett exempel är äktenskapet menar författarna, vilket är högst subjektivt men även har en objektiv innebörd. Eriksson- Zetterquist (2009) menar att fördelen med typifiering är att handlingar och samspel kan förutsägas. När habitualiseringen och typifiering väl finns är den enligt författaren svår att ifrågasätta, det finns alltid en historia bakom institutioner och när andra generationen kommer är den svår att ändra. Ofta med motiveringen ”det är så här vi alltid gör saker”.

Med avstamp i ovanstående behandlade teorier om sociala konstruktioner, institutionalisering, homogenisering, habitualisering och typifiering kommer nedan att beskrivas de metoder som använts i denna studie.

Metod

Under metodkapitlet beskrivs hur genomförandet av studien gått till utifrån följande underrubriker; kvalitativ intervju, urvalsprocess, tillvägagångssätt, intervjuanalys, kvalitet och etiska ställningstagande.

Kvalitativ intervju

Beroende på vad en undersöknings syfte är, används antingen en kvalitativ eller kvantitativ ansats. Den kvantitativa ansatsen grundar sig enligt Justesen och Mik Meyer (2011) på ett stort antal deltagare som medverkar i en studie. Genom att exempelvis fylla i enkäter med färdiga svarsalternativ ges ett stort statistiskt underlag för analys. Avsikten med denna studie var att synliggöra hur förskollärare resonerade och motiverade sina beslut om utevistelse varvid den kvalitativa metoden bättre överensstämde med studiens syfte. Enligt Justesen och Mik Meyer (2011) undersöker den kvalitativa ansatsen fenomen som inte kan framställas i antal och kvantitet utan bygger på tolkningar av ett fenomen eller uttalande. Även Trost (2005) beskriver kvalitativ studie som en ansats som är lämplig då frågeställningen handlar om att förstå ett fenomen eller att finna ett mönster. Trost anser att den skapar möjligheter till att söka efter variation och förståelse för fenomenet eller situationen de intervjuade befinner sig i.

Som metod kan intervju anses ändamålsenlig för att lyfta fram individernas resonemang. Såväl Stukat (2011) som Justesen och Mik Meyer (2011) anser att det för att skildra eller synliggöra en subjektiv åsikt är kvalitativ intervjumetod som anses mest lämplig, eftersom det i den metoden ges möjlighet att fördjupa sig i den svarandes tankar och attityder. Metoden är lämplig då ett fenomen ska undersökas i sitt sociala sammanhang och sin miljö, för att senare tolkas samt analyseras för att ge en ökad förståelse för det undersökta området. Trost (2005) lyfter att intervju ger den svarande möjlighet att öppet och med egna ord besvara frågorna, jämfört med exempelvis observation som metod. Avsikten med intervjuerna var att ge de intervjuade en möjlighet till reflektion samt utrymme att beskriva sina motiv bakom besluten kring utevistelse. Det för att varje enskild förskollärare i lugn och ro skulle ges möjlighet att beskriva sitt beslutsfattande utifrån de specifika förutsättningar som råder på dennes arbetsplats.

En intervju kan vara semistrukturerad, ostrukturerad eller strukturerad. Justesen och Mik Meyer (2011) lyfter skillnaderna mellan de olika strukturerna på en intervju. Den ostrukturerade intervjun har ingen uttalad utformning och ordningsföljd på frågorna och den strukturerade är uppbyggd tvärtom, frågornas formulering och följd är exakt planerad vilket

ger ett litet svarsutrymme. Vid en semistrukturerad intervju däremot är huvudfrågorna formulerade på förhand, alla intervjuade får samma frågor att reflektera över. Huvudfrågorna ställs i en på förhand bestämd ordning men det finns utrymme för följdfrågor samt för den intervjuade att beskriva andra ämnen som är av intresse för undersökningen. Vidare belyser Justesen och Mik Meyer (2011) att det i den semistrukturerade intervjun ges möjlighet för den intervjuade att bli ingående och lämna fördjupad kunskap inom ett område, vilket var föresatsen för denna uppsats. Eftersom syftet med denna studie var att undersöka vad som påverkar den enskilda förskolläraren när denne tar beslut om utevistelse, kan en semistrukturerad intervju ses som lämplig för denna studie.

Patel och Davidsson (2003) betonar att öppna frågor, frågor utan på förhand givna svarsalternativ, i en intervju ger stor variationsvidd trots att de ställs efter en mall i samma ordning till alla. Genom att ställa samma öppna frågor vid varje intervju får de svarande möjlighet att formulera sina egna tankar i ord samtidigt som intervjuaren kan ställa följdfrågor där det behövs för att utveckla och fördjupa svaren ytterligare. Förutom öppna frågor kan även frågor ställas som har fasta svarsalternativ. Dessa ger litet utrymme för den intervjuade till fritt svarsutrymme. Vi har i möjligaste mån använt oss av öppna frågor vid intervjuerna för att på så sätt få en variation i svaren som visar hur varje förskollärare resonerar kring ämnet.

Utifrån studiens syfte har en kvalitativ ansats valts, där semistrukturerade intervjuer används som metod för empiriinsamling.

Urvalsprocess

Studien förlades i en mellanstor västsvensk stad och urvalet av förskolorna gjordes enligt bekvämlighetsprincipen, utifrån stadens hemsidas översikt över förskolor i området. Trost (2005) menar att bekvämlighetsurvalet är ett praktiskt sätt att få fram ett strategiskt urval. En nackdel kan dock enligt Trost vara att de deltagare som väljer att ställa upp inte är representativa för den stora gruppen. De förskolor som väljer att delta kan vara förskolor som är utåtriktade och gärna tar del av vad studenter erbjuder och därigenom är mer förändringsbenägna än andra förskolor. Utifrån personlig kännedom om förskolorna i området valdes de förskolor som för oss var minst kända, för att minska risken för att den egna förkunskapen och kännedomen om förskolorna skulle påverka och skapa skevhet vid tolkningar av resultat. En annan faktor som vägdes in vid urvalet, var att förskolorna skulle ha likvärdiga utegårdar. Med likvärdiga gårdar avsåg vi att de tillfrågade förskolornas gårdar erbjöd grönområde samt en del lekredskap, såsom exempelvis sandlåda, gungor och möjlighet att cykla. För att få en första kontakt med förskollärare sändes ett missivbrev per mail ut till 12 stycken förskolor (se bil. 1). I brevet presenterade vi oss och gav en beskrivning av vårt syfte med uppsatsen. I brevet klargjordes även för de forskningsetiska krav som gäller för arbetet med den empiri som skulle inhämtas. I mailet framgick att det eftersöktes en förskollärare per förskola till intervjustudien. Förskollärarna på förskolorna fick själva avgöra vem som skulle delta. Några dagar efter att mailet sänts ut kontaktades förskolorna via telefon och de som ville delta ombads återkomma med förslag på en för dem lämplig tid för genomförandet av intervjun.

För att skapa viss möjlighet till jämförelse mellan respondenternas beskrivningar, valdes endast förskollärare ut för intervju. Detta för att få en viss homogenitet då dessa kan anses ha en likvärdig utbildning och ett gemensamt uppdrag. Ytterligare ett skäl till att just förskollärare valdes ut, är att det i Lpfö 98 rev. 2010 finns en tydlig beskrivning av de riktlinjer förskolläraren är ansvarig för i verksamheten. Utöver dessa finns för övriga

pedagoger endast riktlinjer som gäller för arbetslaget som grupp. På tio stycken av de tolv förskolor som blev tillfrågade svarade en förskollärare att den ville delta, senare föll en bort på grund av sjukdom, varvid till slut nio förskollärare intervjuades. Kvale (1997) anser att mellan 5 och 25 utförda intervjuer kan anses brukligt, beroende av den tid och de resurser som finns till förfogande för arbetet. Vid kvalitativa intervjuer menar Trost (2005) att de intervjuade deltagarna bör vara heterogena inom en given homogenitet. Den heterogeniteten som fanns inom de intervjuade förskollärarna var exempelvis antal yrkesverksamma år och personaltäthet på de intervjuades avdelningar.

Tillvägagångssätt

Litteratursökning

Då syftet med undersökningen var fastställd påbörjades sökning efter litteratur samt tidigare forskning. Vid sökning har bibliotekets databaser används, framförallt Primo, Diva och Google scholar. Exempel på sökord vi använde var: utevistelse, beslut, organisation samt förskola, dessa användes i olika kombinationer. Samma sökord användes även översatta till engelska. Under studiens gång har såväl litteratur som tidigare forskning lästs. Även kurslitteratur från utbildningen samt uppsatser på olika nivåer har lästs. Efter insamlingen av empirin har litteratur både lagts till och tagits bort.

Intervjuer

De förskollärare som valde att delta i denna studie blev alla intervjuade på sina arbetsplatser, i ett rum där intervjun kunde genomföras ostört, oftast i ett samtalsrum. Intervjuerna genomfördes en gång per deltagare och utifrån den mall med frågor som sammanställts i förväg. Trost (2005) menar att det kan vara en bra idé att se över sina frågor efter det första intervjutillfället eftersom det då finns möjlighet att formulera om eventuella frågor som inte fungerar tillfredställande. Den första intervjun utformades därför som pilotintervju för att se om formuleringen på frågorna var relevanta och gav svar på det som efterfrågades. Vid genomförandet av intervjun deltog båda författarna av denna uppsats. Vid den efterföljande gemensamma utvärderingen visade sig formuleringarna täcka området som skulle täckas och därför genomfördes resterande intervjuer utifrån samma intervjuguide. Dessa intervjuer genomfördes av samma person. Första intervjufrågan var av allmän karaktär för att skapa en avslappnad stämning och få den svarande att känna sig bekväm. Esaiasson (2007) betonar att om en intervju börjar med en fråga som får den intervjuade att känna sig trygg, öppnar det upp för längre och ärligare svar från den svarande. Efter introduktionsfrågan ställdes de tematiskt inriktade frågorna vilka var fyra mer specifika frågor som ringade in vårt intresseområde (se bil. 2). För att kunna ställa välriktade följdfrågor är det enligt Lantz (1993) viktigt att intervjuaren lyssnar aktivt. Intervjuaren kan uppmuntra den svarande genom ögonkontakt och nickningar och på det viset sporra till längre och mer uttömmande svar. Den avsatta tiden för intervjun bör enligt författaren vara tilltagen så det finns utrymme för eftertanke under tiden intervjun genomförs. Tiden för intervjuerna var bestämd på förhand och tilltagen för att undvika tidspress. Alla intervjuer genomfördes efter respektive förskollärares arbetstid för att den intervjuade inte skulle riskera att behöva avbryta intervjun om något oförutsett hänt i barngruppen. Under intervjun uppmuntrades den intervjuade med blickar, nickningar och ett neutralt men bekräftande kroppsspråk. Kvale (1997) påpekar att det är intervjuaren som styr intervjun och därmed kan hejda ett svar som avviker från ämnet för mycket. Vid intervjutillfällena uppkom exempelvis kommentarer som berörde tvåspråkighet samt resursfördelning av ekonomi, vilket intervjuaren valde att neutralt bejaka

utan att uppmuntra till vidare diskussion eftersom dessa ämnen ej ansågs vara relevanta för denna studie.

För att ha möjlighet att lyssna på intervjun flera gånger och för att slippa göra anteckningar under intervjusituationen menar Trost (2005) att det är en fördel att låta spela in intervjun. Då kan vid senare avlyssning och transkribering även tonfall och ordval som görs noteras. Intervjuerna spelades därför in på diktafon eller smartphone. När alla intervjuer var genomförda lyssnades samtliga igenom gemensamt. Anteckningar noterades enskilt av var och en av oss uppsatsförfattare över sådant vi reagerat på. Det kunde exempelvis vara starka uttryck om pedagogers syn på barn och formuleringar som tenderar vara klyschor, detta för att förvissa oss om att vi uppfattat svaren på liknande sätt. Därefter jämfördes anteckningarna innan transkriberingarna gjordes för att säkerställa att de genomfördes på samma sätt. Trost (2005) menar att det inför transkribering är av största vikt att i förväg bestämma vad som ska transkriberas och inte. Eftersom båda skulle göra transkriberingar beslöts att de frågor som inte var huvudfrågor endast skulle transkriberas om något anmärkningsvärt sades, medan huvudfrågorna översattes ordagrant. Senare skrevs det ordagranna om till skriftspråk för att framvisa innehållet av svaren tydligare. Kvale (1997) menar att det är omöjligt att ge en opersonlig och faktisk överföring från muntlig till skriftlig form. Däremot kan utskriften göras på ett sådant sätt att den passar det syfte som uppsatsen har, exempelvis om tonlägen och pauser är viktigt så noteras de. Utifrån syftet med uppsatsen, som var att ta reda på hur förskollärarna resonerar och motiverar sitt beslut om utevistelse, så ansågs emotionella uttryck vara av mindre vikt i transkriberingarna så vida de inte var väldigt starka. Slutligen gjordes en sammanfattning av vad alla de intervjuade svarat på varje fråga vilket gjorde svaren överskådliga.

Intervjuanalys

Medvetenhet kring yttre faktorer som kan påverka en intervju är viktig. Exempel på sådana faktorer kan vara var intervjun genomförs samt intervjuarens utbildning. Justesen och Mik Meyer (2011) påpekar att det vid analys av empiri bör tas hänsyn till att intervjuaren själv är ett verktyg som kan påverka intervjun. I ett konstruktivistiskt perspektiv bör hänsyn tas till bland annat intervjuarens ålder, kön och utbildning. Vidare bör enligt författaren, åtanke finnas kring hur platsen där intervjun genomfördes var utformad samt om intervjun spelades in eller inte, eftersom konstruktivistiskt perspektiv bygger på kontexten. De intervjuade var alla förskollärare som varit yrkesverksamma i varierande antal år vilket gjorde utbildningsnivå och yrkeserfarenhet i princip likställd med intervjuarens. Under intervjuerna sökte de intervjuade vid ett flertal tillfällen efter en förklaring eller bekräftelse hos intervjuaren, ”ja du vet”. Detta hade troligtvis inte skett om intervjuaren haft en annan profession utan kan tolkas som att det berodde på att de båda hade erfarenhet från arbete i förskola. En risk med liknande erfarenhet kan vara att den intervjuade antar att intervjuaren förstår vad som avses med ett uttalande. Detta kan leda till att den intervjuade ger ofullständiga förklaringar. Den ostörda platsen intervjun utfördes på var vald av förskolläraren och därmed välkänd för denne. Att sitta ostört och på en välbekant plats förmodar vi bidrog till att den intervjuade kände sig avslappnad och hade ro att tala till punkt. Alla de intervjuade blev tillfrågade om det gick bra att intervjun spelades in och ingen hade något emot det. En förskollärare ville höra intervjun efteråt vilket hen fick, hen hade inget ytterligare att tillföra efter genomlyssningen.

För att få en intervju med god kvalitet anser Kvale (1997) att man bör kunna tolka svaren och få dem verifierade av den svarande under intervjusituationen, svaren bör vara formulerade så

beskrivningar och förklaringar framgår klart inför analysarbetet. Detta kräver dock hantverksskicklighet genom att intervjuaren har målen med intervjun klart för sig och vet hur de rätta frågorna ska ställas menar författaren. För att försöka möta denna aspekt var den som utförde intervjuerna tydlig med att fråga en extra gång om svaret förstås rätt för att säkerställa att intervjuaren inte feltolkat vad den intervjuade svarat.

Enligt Hjerm och Lindgren (2010) kan ett analysarbete utföras induktivt, deduktivt eller abduktivt. Ett induktivt arbetssätt innebär utgång från empiri och arbete mot en teori, deduktiv arbetssätt är i princip det motsatta, utgångspunkt i teori och arbete mot empiri. Ett abduktivt förfaringsätt innebär istället en växling mellan induktivt och deduktivt arbetssätt. Vidare förklarar författarna det abduktiva sättet som att efter att ha utgått från empiri och kopplat den till teori, växla fokus till att pröva empiri mot teori för att senare återgå till utgångspunkterna i empirin. Det abduktiva förfaringsättet har legat till grund för analysarbetet i detta arbete bland annat på så sätt som följande beskrivning visar. Efter att syftet med uppsatsen formulerats valdes den kvalitativa ansatsen med ett konstruktivistiskt perspektiv. Empirin samlades in med intervju som metod och utifrån empirin valdes institutionell samt nyinstitutionell teori att analysera mot. Då empirin insamlats kategoriserades materialet utifrån de tre rubriker som används i forskningsbakgrunden. Exempelvis forskollärare som anser att utevistelse är viktigt för att hämma smittspridning sorterades under området hälsa och utveckling som faktor. De kategorier som valts bearbetades sedan induktivt genom att ställa varje kategori mot den institutionella teorin. Teorin granskades sedan för att se om något behövdes kompletteras eller tas bort utifrån empirin, vilket är deduktivt. Det visade sig då att i den empiri som bildade den största kategorin, organisation och verksamhet som faktor, fick teorin utökas med ny litteratur, induktivt igen. Vidare behövdes i omgångar under arbetets gång Lpfö 98 rev.2010 knytas till empirin för ytterligare fördjupning av analysen, deduktivt igen.

Kvalitet

I kvalitativa studier används olika kriterier för att uppnå hög kvalitet i arbetet. Justesen och Mik Meyer (2011) beskriver kvalitetskriteriet validitet, eller giltighet, som huruvida det som ska undersökas faktiskt undersöks och inget annat. Genom att öppet redovisa tillvägagångssättet och de val som gjorts under studien har god validitet försökts säkerställas. Utöver det så är studien förankrad i tidigare relevant forskning vilket redovisas i kapitlet forskningsbakgrund. Justesen och Mik Meyer förklarar begreppet reliabilitet, eller tillförlitlighet, med att undersökningen ska beskrivas så noggrant att någon annan ska klara av att göra en likadan undersökning, därför blir det även av vikt att beskriva den kontext studien utförts i. Ett sätt att göra det är att i studien redovisa empiri och analys separat för att tydligt åskådliggöra vad intervjuerna genererat och vad som är författarnas analyser. Vidare beskriver Justesen och Mik Meyer transparens- eller genomskinlighetskriteriet som det även kallas. Kriteriet innebär att läsaren av uppsatsen ska kunna utläsa och ta ställning till de val forskaren gjort under arbetets gång för att på så sätt skapa sin egen mening om trovärdigheten i uppsatsen. Genom att tydligt och noggrant beskriva tillvägagångssättet av uppsatsskrivandet kan arbetet göras tillförlitligt. Transparensen infrias genom att alla ändringar och val som görs under arbetets gång med uppsatsen tydligt beskrivs och motiveras enligt ovan. Vidare lyfter Justesen och Mik Meyer att om arbetet är intressant, övertygande och relevant och därmed bidrar till ökad kunskap inom ett visst område så håller det hög kvalitet. Då lite forskning funnits kring det ämne uppsatsen berör, anses denna uppsats vara relevant för området.

Etiska ställningstaganden

Vid forskning bör informationskravet, samtyckekravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet beaktas enligt Gustafsson, Hermerén och Petersson (2005). Nedan beskrivs i korthet innebörden av de fyra kraven.

Informationskravet innebär enligt Gustafsson et al. (2005) att intervjuaren innan intervjun informerar om studiens syfte och den intervjuades rätt att avbryta deltagandet eftersom det är frivilligt. I missivbrevet presenterades vårt syfte på ett kortfattat sätt. Information gavs även om rätten att när som helst under arbetet avbryta intervjun. Innan intervjun startades togs informationen åter upp om den frivilliga medverkan och den svarande gavs möjlighet att framföra åsikter och funderingar kring olika etiska ställningstagande.

Den tillfrågade ska ge sitt samtycke till att delta utan att känna sig pressad, vilket är innebörden i samtyckeskravet enligt Gustafsson et al. (2005). En förfrågan mailades ut tillsammans med missivbrevet för att förskollärarna skulle ges tid att bestämma sig angående deltagande. Efter några dagar togs personlig kontakt. Då svarade övervägande del av de tillfrågade ja till att delta.

Gustafsson et al. (2005) lyfter att för att de individer som deltar i intervjuer inte ska komma till skada på något sätt så ska konfidentialitetskravet följas. Kravet innebär att den insamlade empirin behandlas med försiktighet. Det inspelade materialet förvaras på annat ställe än det transkriberade för att minimera risken för identitetsavslöjande. Kvale (1997) belyser att det i studien kan användas fingerade namn eller koder för personerna för att skydda deltagarnas konfidentialitet. I denna studie har kodade namn så som ped 1, ped 2 och så vidare använts.

Nyttjandekravet innebär enligt Gustafsson et al. (2005) att insamlad empiri, rörande enskilda personer, endast används för de forskningsändamål som uppgivits. Information gavs till deltagarna om att det insamlade materialet endast kommer att användas som empiri för denna uppsats.

I föregående avsnitt har redogjorts för den metod som legat till grund för denna studies genomförande. Såväl förarbete, genomförande som efterarbete har beskrivits. I nedanstående avsnitt redovisas resultatet av intervjustudien samt en analys av densamma.

Resultat samt resultatanalys

Presentationen av resultatet kategoriseras utifrån samma underrubriker som i forskningsbakgrunden. I detta kapitel behandlas underrubrikerna med tonvikt på hur pedagogerna resonerar kring beslut om utevistelse. Underrubrikerna är; organisation och verksamhet som faktor, barns inflytande och pedagogers flexibilitet som faktor samt hälsa och utveckling som faktor. Resultatet kommer att redovisas i löpande text med belysande citat i texten.

Organisation och verksamhet som faktor

Möten samt planeringstid

Utevistelsen utgör en del av den dagliga verksamheten enligt alla de intervjuade pedagogerna. Dock är det variationer dem emellan hur ofta utevistelse erbjuds samt vid vilken tid under dagen. De flesta av pedagogerna som intervjuats har möten och planeringstid inlagt dagtid, vilka enligt dem är inplanerade av förskolans ledning. ”Möten och planeringar ligger tyvärr

helt utanför vår påverkan, det kommer uppifrån när det ska ligga” (ped 7). De som har det ansåg att det var en faktor som bidrog till att de själva var tvungna att styra utevistelsetiderna för dagen. Då möten och planeringar är inlagt dagtid resulterar det enligt åtta av pedagogerna i att de under större delen av dagen arbetar med endast två pedagoger närvarande i barngruppen istället för med full personalstyrka. Pedagog 2 påpekade att ”det är bara under 45 minuter varje dag som alla pedagoger är tillgängliga i barngruppen, resten av dagen är det alltid minst en pedagog borta på grund av möten, raster och annat som behöver bli gjort” (ped 2). Synen på utevistelse är då att ”utevistelsen är nödvändig som ett verktyg för att vi ska kunna gå på raster och andra åtagande under dagen” (ped 3). En annan pedagog lyfte att om mindre tid hade lagts på planering och möten under dagtid, hade fler pedagoger närvarat vid utevistelsen och de hade lättare kunnat ta tillvara på de spontana lärsituationer som uppstår utomhus. ”Utomhus bedrivs idag mest barnpassning eftersom vi aldrig är full personalstyrka utomhus” (ped 5).

De flesta av pedagogerna som intervjuats har både möten och planeringstid inlagt dagtid vilket kan tolkas som att dessa förskolor är homogeniserade. De har alla en liknande struktur, där ingen större variation uppvisas mellan verksamheterna i förhållande till när möten och planering är inlagt. I Lpfö98 rev.2010 (2010) lyfts att förskolechefen har ansvar för att arbetsformerna på förskolan utformas så barnen ges möjlighet till inflytande. Att planeringar och möten är inlagda dagtid kan utifrån pedagogernas resonemang ses som ett hinder för dem för att kunna bedriva en verksamhet som strävar mot att ge barnen möjlighet till inflytande. Fredriksson (2011) lyfter att den rådande kulturen på förskolor kan vara så befäst att den blir svår att förändra för verksam personal. Då de intervjuade pedagogerna lyfte att tiden för möten och planeringstid är styrd av ledningen kan en tänkbar tolkning i detta fall vara att det även hos ledningen råder en starkt befäst kultur. I detta fall angående hur tiden för möten och planering förläggs för de verksamma pedagogerna, vilka de sedan har att förhålla sig till.

Barngruppens storlek samt personaltäthet

En faktor som enligt de intervjuade kunde påverka beslutet om utevistelse var dagens förutsättningar i förhållande till antalet barn samt närvarande ordinarie pedagoger. En av pedagogerna påtalade att det utifrån barngruppens storlek var en nödvändighet med utevistelse och lyfte att ”utan utevistelsen som alternativ hade vi kunnat packa ihop, det hade aldrig fungerat att vara inne större delen av dagen med den personaltäthet och barngruppsstorlek vi har idag” (ped 3). Fem av de intervjuade pedagogerna belyste att det krävs färre pedagoger och mindre tillsyn vid utevistelse än vad som krävs vid inomhusaktiviteter. Pedagog 8 belyste att ”utevistelsen är en nödvändighet för att klara dagen, det krävs mindre pedagogresurser och tillsyn ute än vad som krävs inne” (ped 8). Utevistelsen förlades enligt flera av pedagogerna då pedagoger fattades i barngruppen eller om de av någon anledning ansåg att de behövde frigöra pedagoger från barngruppen. Motsägelsefullt så påtalade dock ett par av pedagogerna att utevistelsen oftast består av barnpassning då de för det mesta är färre pedagoger ute. ”Ute passar vi mest barn, det blir så eftersom vi oftast jobbar minst en pedagog kort då” (ped 4). Ett par pedagoger betonade att om det varit färre barn i barngruppen så hade de i större utsträckning ”kunnat ta dagen som den kom” (ped 3) och utgå från barnens önskan. Pedagog 9 beskriver hur hen anser att de ultimata förutsättningarna hade varit genom följande citat: ”I en barngrupp med max 15 barn fördelat på tre heltidstjänster hade vi kunnat bedriva en verksamhet som hade känts spännande och utvecklande för både oss och barnen” (ped 9). Flera av de intervjuade anser det nödvändigt att styra verksamheten och planera in utevistelse under dagen med tanke på barngruppernas storlek. Pedagog 5 belyste att barngruppens storlek påverkade barnens möjlighet att påverka verksamheten. ”En

faktor som hade kunnat göra så barnen istället fått större inflytande är om det varit färre barn i barngrupperna” (ped 5). En av pedagogerna, pedagog 1, påvisade dock en avvikande syn på utevistelse i förhållande till flera av de övriga pedagogerna. Denna pedagog talade om utevistelsen som ett av alla val av aktiviteter som barnen hade under dagen. Hen lyfte att barngruppens storlek inte påverkade förhållningssättet till utevistelse. ”Om vi väljer att vara inne eller ute påverkas inte av hur många barn vi har, eller hur många som jobbar, utan av vad barnen vill” (ped 1).

Då flera av de intervjuade betonade att det krävdes färre pedagoger ute så tolkar vi det som att synen på utevistelse kan ha blivit institutionaliserad. Fredriksson (2011) belyser att en verksamhet blivit institutionaliserad då ett visst sätt att agera på etablerats. En tolkning av varför pedagogerna väljer att förlägga utevistelse vid underbemanning kan vara att pedagogerna anser att utelek endast innefattar fri lek. Fri lek kan av en del pedagoger tolkas som lek där barnen inte får störas. Den fria leken kan därför anses passa bra då barnantalet är högt och personaltätheten låg, detta istället för att ta tillvara på den fantasi och kreativitet som barnen ger uttryck för. Fredriksson (2011) lyfter att rådande normer styr ett arbetslags handlande såväl utåt som inåt, att de befästa normerna kan vara svåra för en enskild pedagog att bryta. Pedagog 1 belyser att barnens önskan är det centrala och att beslutet om utevistelse inte påverkas av barnantal eller personaltäthet. Utifrån det förhållningssätt till utevistelse som pedagog 1 lyfter kan det tolkas som att de i det arbetslaget lyckats bryta de befästa normer som tycks råda på en del förskolor, att utevistelsen nyttjats när barnantalet är stort eller pedagoger fattas. Det kan tyda på att de i arbetslaget förmått arbeta fram en samsyn som lett till att de gemensamt förändrat rådande normer.

Regler och rutiner

Flera av de intervjuade lyfte att utevistelsen var förlagd vid en viss tid dagligen. Vid en del av förskolorna var utevistelse inplanerad vid flera olika tidpunkter under en dag. Ett par av de intervjuade pedagogerna uttalade att de inte alls hade reflekterat över varför de beslutade om utevistelse vid de tidpunkter de gjorde. Pedagog 5 motiverade endast bakgrunden till sitt beslut med att ”så har vi alltid gjort” (ped 5). Flera av de intervjuade pedagogerna uttryckte att de ser utevistelsen som en viktig del av vardagen för att de ska kunna bedriva en verksamhet. En av dessa pedagoger påtalade att utevistelsen bland annat var viktig för att pedagogerna skulle kunna gå på raster. Två av de intervjuade pedagogerna belyste dock att de inte hade tidsplanerad utevistelse. De lät istället barnens önskan ligga till grund för när utevistelsen förlades. Pedagog 1 påtalade att de inte hade någon fast rutin kring utevistelsen, utan lät den utformas utifrån barnen. Ibland vistades de ute med hela barngruppen men lika ofta med endast några av barnen. Vid vilken tidpunkt de hade utevistelse var också något som varierade. ”Vissa dagar är vi inte ute alls, andra dagar är vi inte inne alls” (ped 1). Att det var lättare att vara utomhus om det för dagen arbetade en vikarie i barngruppen var en annan faktor som flera pedagoger nämnde som grund för beslut om utevistelse. Endast en av dessa pedagoger påtalade att det var för att det var lättare för en vikarie att arbeta utomhus än inomhus som de hade utökad utevistelse då vikarier arbetade. ”Då vi har vikarie är utevistelsen alltid mer omfattande. Det skapar bättre arbetsvillkor för vikarien än att vara inomhus” (ped 6).

Utevistelsen ses enligt pedagogerna som en del av den dagliga verksamheten, trots det lyfte ett par av de intervjuade att de inte alls reflekterade över sitt beslut om utevistelse. Det kan tydas som en habituering i arbetslaget. Enligt Berger och Luckmann (1998) uppstår en habituering då ett agerande utförts över så lång tid att anledningen fallit i glömska. I det här fallet kan habituering innebära att pedagogerna agerar utan vidare eftertanke.

Fredriksson (2011) lyfter att det på förskolor finns konventioner som pedagogerna ofta agerar utifrån. Det resonemang pedagog 1 för kring dennes arbetslags avsaknad av rutiner kring utevistelsen, kan tolkas som att de lyckats bryta de konventioner som förelegat. En tolkning av varför de klarat av att bryta dessa konventioner kan vara att de lyckats arbeta fram en samsyn kring ett förhållningssätt som gynnar barns inflytande. Endast en av de intervjuade pedagogerna påtalade att det var lättare för en vikarie att arbeta utomhus än inomhus. Trots det lyfte flera av pedagogerna att då de hade vikarie såg de det som en grund till beslut om utevistelse. Berger och Luckmann (1998) beskriver att typifiering är när en persons agerande har klassats och sorterats som en viss aktivitet. Typifiering medför att handlandet och samspelet kan förutsägas. Utifrån hur de intervjuade resonerar kring beslut om utevistelse när vikarie arbetar i arbetslaget, kan det tolkas som att det förutsätts att vikarier inte har tillräcklig kompetens för att arbeta i barngruppen inomhus, oavsett den specifika vikariens tidigare erfarenhet. Att de förutsätter detta tolkas som att ovanstående pedagoger agerar typifierat. Troligtvis har de agerat på detta sätt vid upprepade tillfällen och till sist har det blivit till en sanning att utevistelse ger ett bättre arbetsklimat för vikarien. Att beakta är dock enligt oss att såväl pedagoger som vikarier besitter olika förkunskaper och i vissa fall kan det kanske vara lämpligare att vara inomhus då en vikarie arbetar.

Barns inflytande och pedagogers flexibilitet som faktor

Barns inflytande

Flera pedagoger framhöll att de hade önskat ett mer flexibelt dagschema med utrymme för att tillmötesgå barnens rätt till inflytande. En pedagog påtalade dock att just målen kring barns inflytande är svåra att tillgodose i en större utsträckning men att de i möjligaste mån försöker planera verksamheten så att strävansmålen uppfylls. ”Jag tycker det är svårt att kunna nå målen som berör barnens rätt till inflytande men övriga mål tycker jag vi lyckas planera in bra” (ped 7). Pedagog 5 betonade att beslutet om utevistelse idag endast ligger hos pedagogerna. Tre av de intervjuade lyfte att barnens inflytande över utevistelsen är begränsat till att innefatta sysselsättningar inom den av pedagogerna förplanerade utevistelsen. Pedagog 8 gav uttryck för detta: ”Det känns hemskt att vi inte i större utsträckning har möjlighet att utgå från barnet när vi planerar tider och omfattning av utevistelsen” (ped 8). Enligt några pedagoger gavs barnen exempelvis ingen eller ytterst begränsad möjlighet att kunna påverka om de ville vara inomhus istället för utomhus. Två av pedagogerna påpekade att barnen ofta uttalar att de vill leka inomhus istället för utomhus. Dessa pedagoger betonade dock att de sällan tillgodoser detta önskemål. En annan pedagog lyfte samma fenomen fast omvänt, det tillgodoser inte barnens önskan om utelek istället för innelek. Denna pedagog beskriver ett exempel då ett barn uttryckt önskat om att gå ut en timme tidigare än planerat. Detta barn fick ett nekande svar men i efterhand ställer sig samma pedagog frågande till varför. ”Ja men varför gick vi inte ut tidigare... det hade ju inte spelat någon roll, men vi går ju alltid ut vid 10” (ped 7). Enligt ovanstående pedagoger har de helt enkelt inte möjlighet att vara flexibla och tillmötesgå barnens önskan, på grund av dagens förutsättningar. Pedagog 2 lyfte att ”vi inte kan ta hänsyn till barnens önskan, då fallerar hela vår verksamhet” (ped 2). Pedagog 1 lyfte dock en avvikande avsikt och påtalade att de byggde hela sin verksamhet kring barnens önskemål. ”Barnens inflytande är vår grund i arbetet” (ped 1).

Att barnen endast ges utrymme till påverkan inom ett begränsat område tolkar vi som ett resultat av pedagogernas habitualisering. Enligt Berger och Luckmanns (1998) beskrivning kan det ses som att pedagogernas agerande är vanemässigt, barnen får endast möjlighet att påverka inom det område pedagogerna anser önskvärt. De begränsar inflytandet till val av

sysselsättningar inom aktiviteten. När pedagogerna tillrättalägger verksamheten, utan att i större utsträckning ta hänsyn till de strävansmål som berör barnens rätt till inflytande och demokratiskt arbetssätt, förvånas vi, då barnens rätt till inflytande är återkommande i Lpfö98 rev.2010. Eriksson- Zetterquist (2009) lyfter att det i interaktion mellan flera parter finns uttalade sätt att agera på som med tiden blir etablerade som en sanning. Fredriksson (2011) påpekar att outtalade normer i förskolan kan få en så stark styrning att pedagogernas kunskapssyn blir underordnad denna styrning. I ovanstående situation, där ett barn uttalar att de vill gå ut tidigare än pedagogerna planerat, tolkar vi det som att det är just den styrning Fredriksson beskriver som gör att pedagog 7 nekar barnet att tidigarelägga utevistelsen. Då pedagogen i efterhand påtalar att grund för beslutet egentligen saknades kan anas att en stark styrning rådde över tiden för utevistelsen. Utifrån den syn på utevistelse pedagog 1 tidigare lyft kan det tolkas som att dennes arbetslag istället lyckats bryta den styrning som enligt Fredriksson kan råda på förskolor, vilket kan tyda på att de med en gemensam kunskapssyn reflekterat och ifrågasatt de normer som rått.

Flexibla och aktiva pedagoger

Några av pedagogerna påpekade att deras beslut om utevistelse ibland har sin grund i deras egna behov. En av dessa pedagoger uttryckte att ”utevistelsen är en chans för oss pedagoger att komma ut, tanka energi och koppla av, annars hade vi aldrig orkat med hela dagen” (ped 7). Utevistelsen behövdes enligt denna pedagog för att skapa ett tillfredsställande arbetsklimate. Samma pedagog nämnde även att de ibland tog beslut om utevistelse för att de själva upplevde att det var syrefattigt inne eller att pedagogerna själva ville vistas utomhus en stund. Enligt flera av pedagogerna så förlade de även utevistelse när de ansåg att de behövde frigöra pedagoger från barngruppen. Samtidigt påtalade ett par av dessa att det utomhus mest bedrevs barnpassning eftersom det oftast fattades pedagoger vid utevistelsen. Två av pedagogerna framhöll dock vid intervjuerna att de anser sig öppna i utformandet av dagen och försöker utgå ifrån de önskemål barnen uttrycker under dagen. Pedagog 1 påtalar att de sällan planerar dagen i förväg utan låter mattiderna vara de enda fasta hållpunkterna för dagen, resten formas i nuet utifrån barngruppens önskemål. Vidare delas ofta gruppen utifrån vad barnen uttrycker en önskan om och vilka intressen som finns. Delar av barngruppen kan exempelvis vara kvar inomhus med en pedagog när andra är utomhus. ”Som vi jobbar krävs det att vi är aktiva för större delen av dagen arbetar vi själva i en del av gruppen” (ped 1). Pedagog 1 beskrev att de i verksamheten valt att ha få övergripande mål istället för flera detaljplanerade mål. I nedanstående citat återges hur de resonerar kring barns rätt till inflytande på avdelningen där pedagog 1 arbetar. ”Vi har valt att se alla barn och vuxna som en grupp, en grupp som tillsammans ska forma en vardag som är inspirerande och utvecklande för alla. Genom att ta dagen som den kommer kan vi lätt ta till vara på spännande och lärorika situationer som uppstår för barnen och bygga dagen kring dessa” (ped 1).

Eriksson- Zetterquist (2009) belyser att en institution formas då personer i interaktion med varandra agerar för att egna behov ska kunna tillfredsställas. Dessa ageranden tenderar med tiden att etableras och bli till en norm. Flera av pedagogerna lyfte att utevistelse förlades när de själva ansåg att utevistelse av någon anledning behövdes, vilket enligt oss kan tolkas som att beslutet om utevistelsen i dessa fall blivit en norm för att lyckas tillfredsställa sina egna behov. Fredriksson (2011) lyfter att då en verksamhet blivit institutionaliserad har ett visst sätt att agera blivit vedertaget. En tolkning är att en del av förskolorna blivit institutionaliserade då det på dessa förskolor tycks råda en norm att utevistelse förläggs då pedagoger behöver frigöras. Vidare belyser Fredriksson att pedagogers kunskapssyn kan bli underordnad den styrning som ofta råder på förskolor. Den flexibilitet pedagog 1 förmedlar anser vi visar på att

en verksamhet kan förändras. Det krävs dock enligt oss ett aktivt arbete pedagoger emellan för att få en gemensam kunskapssyn som inte låter sig undantryckas av de konventioner och förväntningar som enligt Fredriksson (2011) ofta föreligger på förskolor. Pedagog 1 återger att de ofta arbetar själva i en del av barngruppen vilket kräver att de är aktiva. En aktiv pedagog menar vi är kreativ, flexibel samt arbetar nära barnen och kan därmed inte typifieras. Typifiering enligt Berger och Luckmann (1998) är när en agerande klassas och sorteras som en förutsägbar aktivitet. I fallet med pedagog 1 tolkar kan det tolkas som att pedagogen inte på förhand kan veta vad som kommer att krävas under aktiviteten. Därför kan pedagogen enligt oss inte inta en passiv roll utan måste vara aktiv i sitt agerande.

Hälsa och utveckling som faktor

Motorisk utveckling samt smittspridning

Flera av pedagogerna påtalade vid intervjutillfällena just de positiva hälsoeffekterna med utevistelsen men endast tre av pedagogerna specificerade närmare i vilket avseende. Dessa tre pedagoger ansåg att utevistelse var positiv för barnen då de inte behöver hålla tillbaka sin lust att röra på sig. Ute kunde de springa över stora ytor och låta hur mycket de ville. Pedagog 2 påpekade att ”ute kan barnen väsnas och springa hur mycket de vill, inne måste de vara mycket tystare och lugnare” (ped 2). Just att de kunde röra sig över stora ytor i ojämn terräng lyfte två av dessa pedagoger som vinningar för den motoriska utvecklingen. Pedagog 4, 5 och 8 påtalade alla att utevistelsen var bra då barnen gavs möjlighet till att få frisk luft. Men varken pedagog 4 eller 5 kunde närmare motivera varför de ansåg det bra med frisk luft för barnen. Pedagog 8 däremot ansåg att den främsta vinningen med den friska luften var att smittspridningsrisken minskade. Hen påtalade att då utegården oftast erbjuder generösare lektytor än vad som erbjuds inomhus behöver inte barnen leka så nära inpå varandra. ”Jag upplever att smittspridningen inte blir lika stor utomhus, jag tror de större ytorna bidrar till det” (ped 8).

Berger och Luckmann (1998) menar att då en syn på ett fenomen förankrats under lång tid, kan denna ses som ett invariant fenomen som används utan vidare eftertanke. Utifrån det Berger och Luckmann lyfter tolkar vi det som att en del pedagogers uttalande om hälsoeffekterna är ett sådant invariant fenomen. De påtalar att utevistelsen bidrar till bättre hälsa för barnen men utan att ge intryck av vidare reflektion. Pedagogerna förefaller ha med sig en inställning om att utevistelse och rörelse är nyttigt men de har svårt att förankra vinsterna med utevistelsen i faktiska kunskaper om på vilket sätt det främjar hälsan. Enligt oss kan pedagogernas syn på hälsoeffekterna blivit habituerade och därmed svåra för pedagogerna att reflektera över.

Utveckling av lek

Flera pedagoger belyste ytornas utformning som en faktor som skulle kunna påverka och leda till ett ändrat förhållningssätt till beslutet om utevistelsen. Tre av pedagogerna lyfte att större ytor inomhus, med fler avgränsade rum hade skapat bättre förutsättningar för barnen till att i större utsträckning kunna leka inne utan att hamna i konflikter. De lyfte att de med de förutsättningar de har idag istället ofta väljer att gå ut. Pedagog 9 berörde vinsten med utegårdens större utrymme, vilka hen ansåg ger barnen bra tillfälle att öva sin sociala interaktion på. ”Utevistelsen ger med sina generösa ytor möjlighet till andra lekar än inne. Utomhus leker barnen ostört i mindre grupper och då blir det färre konflikter än inomhus” (ped 9). Den stora ytan skapade enligt hen goda förutsättningar för barnen att slippa misslyckande i det sociala samspelet. Barnen hamnar inte lika ofta i konflikter utomhus vilket genererar ett de slipper känna det misslyckande en konflikt enligt hen kan innebära. Enligt

pedagogen leder det i förlängningen till tryggare barn. ”Barnen bli tryggare i sig själva när de känner att de inte hamnar i bråk, då litar de på sig själva och sin förmåga” (ped 9).

Pedagog 9 påtalar de positiva vinster de märker då barnen ges generösare ytor att dela upp sig i smågrupper på. I Lpfö98 rev.2010 (2010) lyfts att pedagogerna ska verka för att barnens samspel stimuleras, vilket de intervjuade pedagogerna tycks anse sker vid utevistelsen tack vare de tilltagna ytorna. Vår tolkning är att pedagogerna främst ser ytornas storlek vid utevistelse som faktor för en positiv lek utan konflikter. Ingen av de intervjuade påtalar pedagogens roll för att hjälpa barnen till en konfliktfri lek vid utevistelsen. Alla pedagogerna reflekterar över yttre faktorer som de själva anser sig oförmögna att påverka, men ingen reflekterar över sin egen möjlighet att förändra förutsättningarna i arbetslaget. Vi ser detta som belägg för det Fredriksson (2011) belyser då hen påtalar att normer sätter gränser för arbetsgruppens agerande både inåt och utåt, vilket gör det svårt för en enskild pedagog att bryta en negativ trend. Denna oförmåga att reflektera över sin egen möjlighet att påverka situationen tolkar vi som att pedagogerna agerar habitualiserat. De anser sig inte ha förmågan att förändra dessa yttre faktorer, varvid de inte ens reflekterar över möjligheten till förändring.

Ovan har studiens resultat samt en analys av resultatet redovisats. I följande avsnitt lyfts några diskussionspunkter som utifrån resultatet upplevdes extra intressanta att diskutera.

Diskussion

Detta avsnitt är indelat i fyra underrubriker, sammanfattning av resultatet i förhållande till studiens syfte och frågeställningar, resultatdiskussion, metoddiskussion samt förslag på fortsatt forskning. Under diskussionerna kommer egna reflektioner att relateras till tidigare forskning och litteratur.

Sammanfattning av resultat i förhållande till studiens syfte och frågeställningar

Utifrån intervjusvaren syns att organisationen samt verksamhetens utformning på förskolorna tycks vara en faktor som förskollärarna lyfter som en stor påverkansfaktor vid utevistelse. Exempelvis nämner de intervjuade faktorer såsom hur många barn samt pedagoger som är närvarande samt om ordinarie pedagoger fattas och vikarier arbetar. De intervjuade framhåller även hälsoeffekter med utevistelsen, men de har svårt att specifikt motivera de hälsovinster utevistelsen ger för barnen. Pedagogerna som intervjuats tycks ganska eniga i sin åsikt om att de har en önskan om att bättre kunna tillmötesgå barnen i deras önskemål kring beslutet om utevistelse. Vi ser dock en tendens hos de flesta av pedagogerna att de själva väljer att planera för att försöka nå valda mål för verksamheten, istället för att låta barnens önskan vara det som formar dagen. En av pedagogerna beskriver dock att de tillsammans med barnen planerar verksamheten utifrån deras önskemål. I resultatdiskussionen som följer ställs bland annat denne pedagogs resonemang kring utformandet av verksamheten mot hur de övriga pedagogerna resonerar.

Resultatdiskussion

De flesta av pedagogerna i denna studie tycks vara eniga i att beslutet om utevistelsen har sin grund i verksamhetens utformning och organisatoriska faktorer. Flera av dem lyfte att det var just organisationens utformning som ledde till att de inte kunde beakta barnens rätt till inflytande i den utsträckning de ville. Vi ställer oss dock frågande till om det kan vara så att kulturen på dessa förskolor har blivit så befäst att pedagogerna är oförmögna att se sin påverkansmöjlighet över verksamheten, utifrån rådande organisation. De flesta av de

intervjuade påtalar att organisationens utformning skapar hinder för hur de önskar att utforma verksamheten, endast en nämner vilka möjligheter de själva har att anpassa verksamheten utifrån den organisation som råder. En del av de intervjuade lyfter att möten och planeringar dagtid gör att de sällan är full personalstyrka i barngruppen, vilket kan ses som en faktor som inskränker på pedagogernas flexibilitet. Dessa möten och planeringar är faktorer de inte anser sig kunna påverka då direktiven kommer från ledningen. Att ledningen förlägger möten och planeringar dagtid kan tyda på att även ledningen är styrda av vedertagna rutiner och normer. Om organisationen varit utformad så full personalstyrka kunnat arbeta aktivt i barngruppen under dagtid, hur hade verksamheten då kunnat te sig? Pedagog 1 för ett avvikande resonemang kring hur de lyckas ta tillvara på barnens önskemål och forma verksamheten, vilket kan tyda på att dennes arbetslag har ett annat förhållningssätt till vilka förutsättningar rådande organisation ger. Dennes arbetslag tycks välja att se sina egna påverkansmöjligheter, istället för att se hinder. Övriga pedagoger tycks istället förlägga diskussionen om verksamhetens förutsättningar utanför sig själva. Kan det vara så att de övriga pedagogerna lutar sig mot faktorer som organisation som orsak till sitt beslut om utevistelse, utan att reflektera över vad de själva kan göra för att förändra situationen, medan pedagog 1 och dennes arbetslag istället reflekterar över hur de kan ta tillvara på de möjligheter de ändå har? Om yttre faktorer ändrats, hade övriga pedagoger då ändrat sitt arbetssätt eller hade de ändå arbetat utifrån invanda rutiner? Nordin-Hultman (2004) belyser att rutiner och normer på förskolor kan ses som ett arv från tidigare verksamma pedagoger på förskolorna. Då dessa normer och rutiner blivit alltför vedertagna leder det enligt författaren till att nu verksamma pedagoger får en oförmåga att förändra den rådande kulturen. Johannessen och Sandvik (2009) lyfter att många av de rutiner som utförs på förskolorna kan ha sin grund i att pedagogerna behöver verktyg för att hantera en stressig och kravfylld dag. Några av de vi intervjuat anser att deras egen planering av dagsschemat är en nödvändighet för att lösa vardagen. Vi tolkar det som att dessa pedagoger upplever att den organisation som råder är kravfylld och gör det svårt att anpassa verksamheten utifrån barnens inflytande. Utifrån Nordin-Hultmans (2004) resonemang kring rutiner och normer kan vi även se att det skulle kunna vara på grund av en oförmåga att reflektera över och förändra en rutin som blivit befäst.

Nöjd (2013) beskriver att det på de flesta förskolor enbart har planerad verksamhet på förmiddagen. Vi ser en tänkbar tolkning utifrån Nöjd att de pedagoger som deltagit i denna studie anser att förskolornas organisation påverkar vid vilka tider de måste förlägga specifika aktiviteter på, såsom exempelvis utevistelsen. Nordin Hultman (2004) belyser att utrymmet för flexibilitet minskar då tiden styr över vilka aktiviteter som ska utföras när. Kan det vara så att dessa pedagoger har anpassat sig till den rådande kultur som tidigare verksamma pedagoger lagt grunden till? I så fall vad för konsekvenser ger det för möjligheten att arbeta flexibelt? Vår tolkning utifrån denna studies resultat är att det kan begränsa förmågan att se möjligheter istället för hinder. Denna begränsning skulle kunna ses som en bidragande orsak till pedagogernas upplevda arbetssituation, att de inte får möjlighet att tillgodose barnens rätt till inflytande. En del av de intervjuade påpekade att de tog beslut om aktiviteter utan att reflektera alls om bakgrunden till beslutet, vilket kan tyda på att de agerar utifrån den styrning som råder på dessas förskolor. Nordin-Hultman (2004) lyfter att när en styrning på en förskola blivit alltför befäst kan verksamma pedagoger ha svårt att se styrningen och därmed reflektera över sitt agerande. Kan det vara så att dagen, på dessa pedagogers förskolor, formas på ett visst sätt utan vidare reflektion om hur den skulle kunna förändras? Vår upplevelse utifrån denna studie och tidigare forskning, är att pedagogerna aktivt i arbetslaget, bör arbeta med reflektion och utvärdering av verksamheten för att på så sätt skapa en gemensam

kunskapssyn. Denna kunskapssyn kan sedan användas för att förändra synsättet på hur verksamheten kan utformas.

Två av de intervjuade påtalade att de ansåg sig ha ett flexibelt arbetssätt, och pedagog 1 specificerade hur de arbetade. Utifrån denna pedagogs återgivning tolkar vi det som att det arbetslaget lyckats att bryta de invanda rutiner och normer som oftast ligger till grund för verksamhetens utformning på en del förskolor. De tycks istället ha arbetat fram ett arbetssätt där de, enligt pedagogen, lyckas ta till vara på barnens önsknings och se möjligheterna i dessa i stället för att se de begränsningar organisationen eventuellt skapar. Vad som ligger till grund för hur de lyckats bryta invanda rutiner och normer kan vi bara spekulera i, då pedagogen inte närmare gick in på detta vid intervjun. En tänkbar möjlighet är dock att de utarbetat en gemensam kunskapssyn, genom vilken de lyckats bryta de vedertagna normer som ofta råder på en del förskolor. Markström (2005) lyfter att många av de aktiviteter som utförs riktar sig till barngruppen som helhet. Enligt författaren är rutinerna och reglerna företrädesvis kontrollerande och riktade mot kollektivet på förskolan, många av aktiviteterna innebär att alla ska vara med samtidigt. Utifrån det Markström lyfter ser vi en annan tänkbar möjlighet till att pedagog 1 avviker från övriga pedagoger i sitt resonemang kring verksamhetens utformning. Dennes arbetslag är öppna för att dela barngruppen i smågrupper under dagen, alla måste inte alltid delta i alla aktiviteter. När varje barns uttryckta önskan beaktas och barnen ges möjlighet att välja olika aktiviteter, kan upplevelsen hos pedagogen enligt oss bli att de lättare tillmötesgår barnen. Åberg och Lenz Taguchi (2005) belyser att de verksamma pedagogerna är de som bär ansvaret för utformningen av dagen och därmed de valmöjligheterna barnen ges. Pedagog 1 återger i ett citat att de valt att se såväl barn som pedagoger som en grupp som formar dagen tillsammans. Enligt vår tolkning utifrån Åberg och Lenz Taguchis påpekande om att pedagogerna är ansvariga för utformandet av dagen, är ytterligare en möjlighet att dessa pedagoger valt att låta barnen vara med och ha stora valmöjligheter vad gäller dagens utformning. Pedagog 1 uttryckte att de ser både barn och pedagoger som en del av gruppen som gemensamt formar dagen. Genom denna syn ges barnen mer inflytande, då dagsschemat är något som formas i samspelet. Barngruppen ses som en helhet bestående av individer med olika önskemål. En sådan syn leder enligt oss till en positiv bieffekt, nämligen att barnen troligtvis känner en större påverkansmöjlighet över verksamheten samt att de blir bekräftade för just sin åsikt. Johannesen och Sandvik (2009) påtalar att de önsknings barnen framför ska göra en faktisk skillnad på verksamhetens utformning. Då pedagog 1 väljer att dela barngruppen utifrån önskemål tror vi även att känslan av delaktighet hos barnen ökar.

Metoddiskussion

Vid genomförandet av denna studie har det reflekterats över några faktorer som möjligtvis påverkat det resultat studien gett. I nedanstående avsnitt behandlas dessa faktorer.

En kvalitativ intervju anser vi var den metod som var lämpligast för studien då intervjuerna gett oss data som kan anses som relevant för studies syfte och frågeställningar. Dock övervägde vi huruvida de resultat intervjuerna gav överensstämmer med den faktiska verkligheten. En intervju återspeglar endast vad de som intervjuas väljer att berätta. Ett alternativ skulle enligt oss vara att istället genomföra observationer och utifrån dessa tolka pedagogernas agerande med utgångspunkt i studiens syfte. Vid observationer skulle även barnens agerande och reflektioner kunnat beaktas, vilket möjligtvis hade kunnat ge ytterligare en dimension till studien.

Vid såväl genomförandet av intervjuerna som vid transkriberingarna var vi noga med att försöka förhålla oss öppna till svaren. Vår egen yrkesbakgrund gjorde dock att vi ibland fick påminna oss om att inte tolka vad de intervjuade kunde ha menat underförstått. Ett alternativ för att säkerställa att vi förstått svaren rätt, utan tolkningar, hade varit att återkoppla till de intervjuade efter avslutade transkriberingar.

När vi arbetade med texten i resultatet upplevdes det svårt att sortera och kategorisera vad som tillhörde vilken underrubrik. Att denna svårighet upplevdes har troligtvis sin grund i att stora delar av empirin flöt in i varandra. De intervjuades svar berörde väldigt liknande områden och många gånger återkopplade de intervjuade till flera olika områden samtidigt. Ett sätt att ha undvikit detta problem skulle kunna ha varit att tydligare renodlat vad vi avsåg med varje intervjufråga. Ett annat alternativ hade varit att endast beröra ett av de behandlade områdena och på så sätt utföra en djupare studie utifrån det valda området.

Förslag på fortsatt forskning

Under denna underrubrik kommer förslag ges på fortsatt forskning som kan anses relevant. Vid arbetet med denna studie har det reflekterats över huruvida andra infallsvinklar skulle ha gett ett liknande resultat eller inte. Framst är det utifrån tre olika aspekter vår nyfikenhet har väckts.

Den första aspekten rör barns känsla av inflytande. Ett förslag på fortsatt forskning är således att genomföra en studie med syftet att ta reda på hur barn anser att deras rätt till inflytande över beslut om utevistelse beaktas. Vilken upplevelse har de?

Nästa aspekt rör utemiljöns utformning samt tillgång till utevistelse. Finns det en skillnad i hur pedagoger förlägger utevistelsen beroende på deras tillgång till utemiljö? Ser beslutet om utevistelsen annorlunda ut på förskolor som har en liten och begränsad gård jämfört med om gården är stor och generös?

Utifrån de resultat denna studie gav kan det anses intressant att undersöka liknande syfte och frågeställning men utifrån ett större statistiskt material. Speglar resultatet denna studie gav hur ett statistiskt resultat skulle kunna se ut?

Referenslista

- Berger, P.L. & Luckmann, T. (1998). *Kunskapssociologi: hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. (2. uppl.) Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Björklid, P. (2005) *Lärande och fysisk miljö. En kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Forskning i fokus, Nr 25. Myndigheten för skolutveckling. Kalmar: Leanders grafiska AB. Tillgänglig på internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1827>
- Bjørnestad, E. (2005) *Hvordan forstå tradisjonsmøtet mellom barnehage og skole på 1. trinn?* Norsk pedagogisk tidsskrift [0029-2052] yr:2005 vol:89 iss:05 pg:379 -390
- Eriksson- Zetterquist, U. (2009). *Institutionell teori: idéer, moden, förändring*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Esaiasson, P. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (3., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.
- Fredriksson, A. (2011). *Marknaden och lärarna. Hur organiseringen av skolan påverkar lärarens offentliga tjänstemannaskap [Elektronisk resurs]*. Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/23913>
- Germeten, S. (2002). *Grenser for undervisning?: frihet og kontroll i 6-åringenes klasserom*. Diss. Stockholm : Univ., 2002. Stockholm.
- Granberg, A. (2000). *Småbarns utevistelse: naturorientering, lek och rörelse*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Grindberg, T. & Jagtøien, G.L. (2000). *Barn i rörelse: fysisk aktivitet och lek i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Gustafsson, B., Hermerén, G. & Petersson, B. (2005). *Vad är god forskningssed?: synpunkter, riktlinjer och exempel*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Hjerm, M. & Lindgren, S. (2010). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. (1. uppl.) Malmö: Gleerup.
- Hudson, K. (2012) Practitioners' Views on Involving Young Children in Decision Making: Challenges for the Children's Rights Agenda *Australasian Journal of Early Childhood*, Vol.37(2), p.4-9. Hämtad från databasen [ERIC \(via EbscoHost\)](#) .
- Johannesen, N. & Sandvik, N. (2009). *Små barns delaktighet och inflytande: några perspektiv*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Justesen, L. & Mik-Meyer, N. (2011). *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Kragh-Müller, G. & Isbell, R. (2011) Children's Perspectives on Their Everyday Lives in Child Care in Two Cultures: Denmark and the United States *Early Childhood Education Journal*, 39(1), 17–27. doi:10.1007/s10643-010-0434-9
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lantz, A. (1993). *Intervjumetodik: den professionellt genomförda intervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lenninger, A. & Olsson, T. (2006). *Lek äger rum: planering för barn och ungdomar*. Stockholm: Formas.

- Lpfö 98 rev. 2010 (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. ([Ny, rev. utg.]). Stockholm: Skolverket.
- Markström, A.-M. (2005). *Förskolan som normaliseringspraktik: En etnografisk studie*. (Doctoral dissertation). Linköping: Linköping University Electronic Press.
- Mårtensson, F., Lisberg Jensen, E., Söderström, M. & Öhman, J. (2011). *Den nyttiga utevistelsen? forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang*. Stockholm: Naturvårdsverket Tillgänglig på Internet: <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6407-5.pdf>
- Nordin-Hultman, E. (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. (1. uppl.) Diss. Stockholm : Univ., 2004. Stockholm.
- Nöjd, M. (2013) Oron för de minsta växer. *Pedagogiska magasinet*, (3), s.22- 25.
- Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (3., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket (2005). *Kvalitet i förskolan: allmänna råd och kommentarer*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2011). Allt fler stora barngrupper i förskolan. Hämtad 6 januari, 2014 från Skolverket. <http://www.skolverket.se/press/pressmeddelanden/2011/allt-fler-stora-barngrupper-i-forskolan-1.127557>
- Szczepanski, A. (2007). Uterummet - ett mäktigt klassrum med många lärmiljöer. *Utomhuspedagogik som kunskapskälla - Närmiljö blir lärmiljö*. s. -205
- Söderström M. & Blennow M.: *Barn på utedagis hade lägre sjukfrånvaro*. *Läkartidningen* 1998 (vol:95:15) Tillgänglig på internet: http://www.slu.se/Documents/externwebben/centrumbildningar-projekt/centrum-for-naturvagledning/Centrum%20f%C3%B6r%20naturv%C3%A4gledning_dokument/Naturv%C3%A4gledning/barnp%C3%A5utedagis.pdf
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Åberg, A. & Lenz Taguchi, H. (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Bilaga 1

Missivbrev

Hej!

Våra namn är Maria Gidå och Anette Anderson och vi är studenter som läser sista terminen på lärarprogrammet F-6 AIL vid Högskolan Väst i Trollhättan. Vi håller nu på att skriva vår C-uppsats som kommer att behandla ämnet om vem eller vad som styr när barnen får tillgång till utevistelse, bland annat utifrån barns inflytande över sin förskoledag.

Vårt syfte med denna studie är att försöka spegla de val en förskollärare dagligen ställs inför, angående barnens möjlighet till utevistelse. Vi har intresserat oss för ämnet då vi under utbildningens gång har upplevt att det varierar mellan förskolor, allt från flera gånger per dag till ett par gånger i veckan.

För att fördjupa oss i det intresseområde vi har, har vi beslutat att vi vill genomföra intervjuer med förskollärare för att bilda oss en uppfattning om hur det ser ut i vårt närområde inom ämnet. Vi behöver nu komma i kontakt med förskollärare som är intresserade av att delta i en kortare intervju. Frågorna tar ca 25 minuter att besvara.

Svaren kommer endast att användas i forskningssyfte som grund till vår uppsats och era svar kommer behandlas anonymt. Ert deltagande är frivilligt och ni kan under processens gång avbryta deltagandet om ni så önskar. Vi tar hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska råd. Om ni vill läsa mer om dessa se nedanstående länk.

<http://www.vr.se/download/18.3a36c20d133af0c12958000491/1321864357049/God+forskningssed+2011.1.pdf>

Om ni har några frågor angående vår studie är ni varmt välkomna att kontakta oss eller vår handledare, Monica Egelström. Vi kommer att kontakta er om 4 dagar och hoppas då att ni vill delta!

Med vänlig hälsning

Maria Gidå och Anette Andersson

maria.gida@student.hv.se

anette.andersson.4@student.hv.se

monica.egelstrom@hv.se

Bilaga 2

Intervjufrågor

- **Beskriv kort hur er utevistelse ser ut!**
- **Vad grundar du dina beslut om att gå ut med barngruppen på?**
- **Vilka yttre faktorer kan inverka på beslutet att gå ut med barngruppen?**
- **Om organisationen/verksamheten varit annorlunda, tror du ditt beslut hade sett annorlunda ut? Om ja/nej – varför?**
- **Vilken betydelse anser du att utevistelsen har för barnet/barngruppen/verksamheten?**
- **Bakgrundsdata – läraren**